

משרד ראש הממשלה

פעולות הביקורת

בגזרות המשרד נבדקו הוצאותיו והכנסותיו של המשרד. בשירות השידור נבדקו סדרי הגבייה של אגרות הרדיו, וכן ההוצאות וההכנסות של השירות. נערכה ביקורת על פעולות שירות השידור בקשר להקמתו והפעלתו של מרכז ההדרכה. במסגרת הביקורת על לשכת העתונות הממשלתית נבדקו במיוחד פעולותיהן של מחלקת החדשות, מחלקת המודעות והפרסומים, ומחלקת הצילומים, וסדרי הכספים והמשק בלשכה. במרכז ההסברה נבדקו במיוחד פעולותיה של יחידת הסרטים; בעקבות הביקורת קבע מנהל מרכז ההסברה בספטמבר 1963 בכתב את תפקידי היחידה והתווה מסגרת לעבודתה. כן נערכה ביקורת על סדרי המשק במרכז. בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה נבדקו דרכי קביעת המחירים לסקרים, שהלשכה מבצעת בעבור משרדי ממשלה וגופים שונים. הלשכה נענתה למספר המלצות של הביקורת בתחום ניהול המלאי ורישומי בקרן המוסיאון ישראל—אמריקה נערכה ביקורת על פעולות הקרן בקשר להקמת הבניין של מוסיאון ירושלים והפיקוח על הבנייה.

שירות השידור

שירות השידור הוא מפעל סגור, שצריך עקרונית לכסות את הוצאותיו מהכנסותיו. בשנת 1962/63 הגיעו הוצאות השירות לכ"8,880,000 ל"י וההכנסות — לכ"8,275,000 ל"י, מהן כ"5,325,000 ל"י מאגרות רדיו. בהוצאות והכנסות אלה נכללות ההוצאות וההכנסות של שידורי הפרסומת (ראה להלן עמ' 124). חוק התקציב לשנת 1963/64 מועיד להוצאות שירותי השידור סך 10,038,100 ל"י, שימומנו מהכנסות באותו סכום (מזה 5,750,000 ל"י מאגרות רדיו) פרט להשתתפות סמלית של תקציב המדינה בסך 100 ל"י.

בביקורת ההוצאות וההכנסות של שירות השידור, שנערכה בחודשים יוני עד אוגוסט ואוקטובר 1963, נבדקו בין השאר סדרי הגבייה של אגרת הרדיו; הקמתו והחזקתו של מרכז ההדרכה לשירות; ההוצאות על נסיעות במוניות; וההכנסות ממופעים פומביים — בעיקר קונצרטים ומופעי בידור — המאורגנים על ידי שירות השידור.

הגבייה של אגרות רדיו

ההכנסות מאגרות הרדיו השנתיות, שעל כל מחזיק מקלט לשלם בהתאם לפקודת הטלגרף האלחוטית משנת 1924, נכללות בתקציב כהכנסה מיועדת לכיסוי הוצאות שירות השידור. התשלומים, שעל בעלי מקלטים לשלם, מורכבים משני סכומים: אגרת רישון הרדיו, שהיא כיום בסך 12 ל"י, וכול בטחון בסך 3 ל"י.

עד יוני 1962 הייתה האגרה נגבית על ידי משרד הדואר, שהיה ממציא לשירות השידור דו"חות כספיים שנתיים על היקף הגבייה. לאחר מכן הועברה הסמכות להוצאת רשיונות רדיו ולגביית האגרה משר הדואר לראש הממשלה. בשירות השידור הוקמה יחידה מיוחדת, "תא הרדיו לגביית האגרה", שעליה הוטל לארגן את הוצאת הרשיונות ואת גביית האגרה ולפקח עליהן. גם לאחר העברת הסמכות המשיכו אשנבי הדואר בגביית האגרה.

התוצאות הכספיות מגביית האגרה — בלי בול בטחון — היו בשלוש השנים האחרונות כדלהלן:

השנה	האומדן	הכנסות למעשה
	1960/61	1960/61
	1961/62	1961/62
	1962/63	1962/63

העברת הטיפול

1. עד העברת הסמכויות בדבר הוצאת רשיונות רדיו לראש הממשלה ביוני 1962 הייתה קיימת במשרד הדואר יחידה, שטיפלה בגביית האגרה וניהלה כרטסת ארצית של בעלי רשיונות רדיו, ערכה פיקוח על הגביות ועקבה אחרי מפגרים בתשלום. כמה פעולות טכניות הקשורות בגבייה נעשו בשנים האחרונות על ידי המרכז למיכון משרדי. הכרטסות הממוכנות שנוהלו היו שתיים: כרטסת יסוד סדורה לפי מספרי הרשיונות, שבה נוהל חשבונו של בעל המקלט; וכרטסת עזר סדורה לפי סדר אלף-ביתי, שבה נוקבו רק שם בעל הרשיון, כתובתו ומספר הרשיון.

הדואר החזיק בנפרד, במסגרת כרטסת היסוד, את הכרטיסים של אנשים, שהיו פטורים מתשלום, אם בשל נכות או מסיבות אחרות; גם הכרטיסים של בעלי מקלטים, שפיגרו בתשלום, הוחזקו בנפרד.

2. באוקטובר 1962, לקראת גביית האגרה לשנת 1963 — הנעשית בעיקרה בחודשים ינואר ופברואר 1963 ושהכנסותיה נזקפות לשנת התקציב 1962/63 — העביר משרד הדואר לשירות השידור כרטסת, שכללה 484.600 כרטיסים. הביקורת העלתה, שהעברה לא נעשתה בצורה נאותה: הכרטיסים שהועברו לא נבדקו ולא נספרו, ולא נערך פרוטוקול על ההעברה, שיפרט את החומר שהועבר. נציג המרכז למיכון משרדי, שבהתאם למוסכם בין משרד הדואר לשירות השידור הוטל עליו לפקח על פעולות האריזה וההעברה, לא הוזמן להשתתף בהעברה. כתוצאה מכך לא ידוע, מה מספר הכרטיסים שהועברו, דהיינו מה מספר החשבונות של משלמי האגרה, של הפטורים מתשלום האגרה ושל המפגרים בתשלום.

משרד הדואר הודיע לשירות השידור ב־3.9.1962, שבין הכרטיסים שיועברו יש 35.500 כרטיסי יסוד המתייחסים לרשיונות של אנשים הפטורים מהאגרה. אולם לתא הרדיו הגיעו בארצות נפרדות רק 12.600 כרטיסים, שהתייחסו לרשיונות פטור. לדברי תא הרדיו, הסיבה לכך היא, שכתוצאה מאריזה לקויה בעת ההעברה התערבבו כ־23.000 כרטיסי הפטור הנותרים עם כרטיסי היסוד של משלמי האגרות.

מאחר שעל יסוד הכרטסת נשלחות כל שנה תזכורות לחייבי האגרות לפרוע את חשבונותיהם, הרי אם התערבבו כרטיסי הפטור עם כרטיסים אחרים, יהיה צורך בפעולות מיון ופעולות

בירור רבות, כדי לחסוך הטרדה ממחזיקי מקלטים הפטורים מאגרה. כן מן הצורך לקבוע את מספר הכרטיסים הקיימים למעשה. שירות השידור עושה לבדיקת נכונות כרטיס הפטור ולהפרדתה מחדש מהכרטיסים הרגילים בכרטיס היסוד.

3. בין הכרטיסים שהועברו היו 83,400 כרטיסים של מחזיקי מקלטים, שפיגרו בתשלום עד שנת 1961 ועד בכלל. שירות השידור ביקש מהמרכז למיכון לבדוק ולעדכן את כתובי תיהם של מפגרים אלה ולהכין באמצעות המיכון דרישות לתשלום, כדי להחזיר בעלי מקלט אלה למעגל משלמי האגרה. בעד ביצוע עבודה זו שילם שירות השידור בינואר 1963 סך 41,700 ל"י, לפי חישוב של 50 אגורות לכל כרטיס.

לפני ששירות השידור החליט על הבדיקה הזאת הכרוכה בתשלום לא קטן, מן הנכון היה לשלוח דרישות תשלום לפי הכתובות הרשומות בכרטיסים, שהרי אין להניח, שהרוב הגדול של המפגרים בתשלום עשו כך, משום שלא קיבלו דרישת תשלום בגלל שינוי כתובותיהם. כיוון שבכרטיסות לא נרשם מספר הזיהוי של בעלי המקלטים, מוטל בספק מלוא היעילות של הבדיקה שנערכה.

ארגון הגבייה

ארגון הגבייה נתקל תמיד בקשיים, בעיקר משום שבכרטיס היסוד רשומים כאמור מספרי רשיונות הרדיו ולא מספרי הזיהוי של בעלי המקלט; לפיכך קשה מאוד לאתר את החייבים בתשלום, שהעתיקו את מקום מגוריהם או שבעת הוצאת הרשיון עדיין לא הייתה להם כתובת קבועה.

1. כשהתחיל השירות בפעם הראשונה לארגן את הגבייה לשנת 1963 נתרבו התקלות ונגרמו הטרדות לבעלי מקלטים רבים: מספר רב של אנשים קיבלו דרישות לתשלום אגרה לשנים קודמות, אף כי כבר שילמו אגרות אלה; ומאידך מספר ניכר של אנשים, שלא פיגרו בתשלומיהם עד אז ושלא קיבלו דרישה לתשלום, לא חידשו את רשיונותיהם לשנת 1963; גם היו בעלי מקלטים, שקיבלו הודעות כפולות, האחת לכתובתם הקודמת והאחת לכתובתם החדשה. מספר גדול מאוד של דרישות לתשלום, שנשלחו מטעם שירות השידור על ידי המרכז למיכון משרדי לבעלי מקלטים, הוחזרו על ידי הדואר כ"בלתי ידועים". בין שירות השידור ובין משרד הדואר נתגלעו חילוקי דעות בדבר האחריות לתקלה. לדעת הביקורת, שיתוף פעולה יותר הדוק בין שני המשרדים היה יכול למנוע חלק ניכר מהתקלה. אחרי החזרת הכרטיסים נעשו על ידי שירות השידור פעולות מיוחדות לאיתור כתובותיהם של חלק מבעלי-מקלטים אלה.

2. במשרד הדואר היה נהוג הסדר, שהעובדים באשנבי הדואר קיבלו את האגרה מבעל מקלט, רק אם המציא את דרישת התשלום בשנה השוטפת, שבה צוין מספר רשיונו, או את רשיונו הקודם. אם לא עלה בידי בעל המקלט להמציא אחד משני מסמכים אלה, נתבקש הפונה לשלם אגרה בסך 50 אג; אחרי שחיפשו ומצאו את כרטיס המבקש, נשלח לו העתק דרישת התשלום, ועל סמך העתק זה היה המבקש מחדש את רשיונו. אם לא הצליחו לגלות את כרטיס המבקש, החזירו לו את האגרה, ששילם בעד ההעתק, וביקשו ממנו לפנות לבית הדואר הקרוב לשלם את האגרה ולהוציא רשיון חדש עם מספר סידורי חדש.

לאחר שהטיפול הועבר לשירות השידור, שונו ההוראות במגמה לפשט את השיטה ולהגביר את הגבייה: כשבעל מקלט, שלא קיבל הודעה לתשלום האגרה, בא לאשנב הדואר כדי

לשלם, גבו ממנו את האגרה ונתנו לו רשיון בלא מספר. הדואר העביר את התלוש הנספח לרשיון לתא הרדיו, ועל סמך תלוש זה נפתח בעבורו כרטיס בתא הרדיו וניתן לו מספר חדש. מאחר שהכרטיסים סדורים לפי מספרי הרשיונות ולא לפי מספרי הזיהוי של בעלי המקלטים, אין אפשרות לאתר את בעלי המקלטים, ולמספר לא קטן מהם יש כיום כמה רשיונות, בעלי מספרים שונים לשנים שונות, וכמה כרטיסים אישיים.

פעולות הגבייה

הביקורת העלתה ליקויים חמורים בסדרי הגבייה על ידי תא הרדיו.

— תא הרדיו חילק בין אשנבי הדואר כמויות גדולות של טופסי רשיונות לא ממוספרים. עם הוספת החותמת של עובד האשנב נהפך טופס הרשיון לטופס בעל ערך כספי. ההסדר של מסירת טפסים בלתי ממוספרים נוגד את עקרונות הבידוק ועלול להביא לידי תקלות חמורות.

— סמכויותיו של תא הרדיו לא הוגדרו ברורות. התא עסק באותה עת לא רק בארגון הגבייה באמצעות אשנבי הדואר, בריכוזה ובפיקוח עליה, אלא גם בגבייה עצמה. לא הייתה אפוא הפרדה בין תפקידי הגבייה לבין תפקידי הפיקוח, כפי שדורשים זאת העקרונות של בידוק. הסדר זה היה פסול מסיבות נוספות: בתא — ככלל אשנב דואר — נמצא מלאי גדול של טופסי רשיונות לא ממוספרים; לפי הנוהל הקיים אמנם מראה הרישום בכרססת, שהחשבון זוכה, אך אינו מראה את סכומי הגבייה — דבר שהוא חשוב, כיוון שבמקרים מסוימים נגבים סכומים העולים על אגרה שנתית אחת. הביקורת דרשה להפריד הפרדה מוחלטת בין תפקידי הגבייה לבין תפקידי הארגון, הריכוז והפיקוח על הגבייה.

— במשא ומתן עם מפגרים בתשלום האגרה ויתר מנהל תא הרדיו במקרים אחדים על קנסות — המוטלים על פי פקודת הטלגרף האלחוטית על מפגרים בתשלום — או הקטין שיעורי קנסות אלה. לפי הפקודה רשאי רק המנהל הכללי של משרד הדואר להקטין את שיעור הקנס או לוותר עליו; פעולה זו אינה אפוא בסמכותו של מנהל תא הרדיו. אם אמנם נראתה הצדקה להקטנת קנסות או לויתור עליהם, לפי החלטת מנהל תא הרדיו, הרי אז צריך היה לדאוג לתיקון הוראות החוק הקיים.

— סדרי קבלת הכספים בתא הרדיו לגבייה לא היו נאותים: הוחזקו מזומנים, המחאות דואר, שיקים — וביניהם שיקים דחויים לפקודת מנהל תא הרדיו — במשך ימים מספר, בלא שנרשמו כדרוש ובלא שהועברו לבנק הדואר. למספר עובדים בתא הייתה גישה חופשית לכספים. ביקורת קופה, שנערכה בפרואר 1963, העלתה, שמסכום של יותר מ־21,500 ל"י, שהוחזק באותו יום בתא, רק סך 884 ל"י היה רשום ומוכן להעברה לבנק הדואר. בהסדרים הקיימים, כשאין רישום נאות והכספים שנגבו אינם מועברים לבנק הדואר בו ביום, אין אפשרות לבדיקת נכונות הסכומים הנמצאים בתא.

בעקבות הביקורת הועברה גביית המזומנים והשיקים מתא הרדיו לגזברות שירות השידור.

*

הביקורת דרשה תיקון הליקויים והציעה, שלאחר התייעצות עם החשב הכללי ועם המרכז למיכון משרדי תעובד ותונהג שיטה, שתבטיח גבייה יעילה תוך קיום סדרי בידוק פנימי ותוך מניעת הטרדה מיותרת מהאזרח.

בעקבות הביקורת מינה החשב הכללי ב־25.3.1963 ועדה בינמשרדית, שעליה הוטל לבדוק את סדרי הארגון, הרישום והגבייה של אגרות הרדיו. ועדה זו הייתה מורכבת מנציגי אגף החשב הכללי ואגף התקציבים של משרד האוצר, נציג המרכז למיכון משרדי ונציגי שירות השידור. בסוף מאי 1963 הגישה הוועדה את המלצותיה והציעה שיטות שונות של גבייה. לאור המלצות הוועדה נדונות עתה בדרג שרים הדרכים לארגון מחדש של הגבייה.

מרכז ההדרכה

תכנית להקמת מרכז הדרכה — בית ספר שמטרתו להכשיר עובדים לפעולות השידור השונות — נדונה בשירות זה מכבר, ובקיץ 1962 הוטל הארגון של מרכז ההדרכה על מחלקת הביצוע של השירות. באוגוסט 1962 עיבדה מחלקת הביצוע תכנית כספית להקמת המרכז ולהפעלתו. התכנית כללה אומדן הוצאות כדלהלן:

תכנית כספית להקמת מרכז ההדרכה ולהפעלתו
לשנים 1962/63 ו־1963/64

ס"ה	1963/64	1962/63	סוג ההוצאה
5"1	5"1	5"1	השקעות
59,948	21,100	38,848	בינוי, ציוד וריהוט
			הפעלה
43,500	37,825	5,675	משכורת, שכר, ציוד משרדי וכדומה
103,448	58,925	44,523	ס"ה

בתכנית כספית זו לא נכללה השקעה בציוד לאולפן לימודי, שהוערך ב־60,000 ל"י, כיוון שבדעת השירות היה לממן השקעה זו מהסעיף התקציבי של שירות השידור המיועד לכיסוי שירותים הנדסיים.

בספטמבר 1962 סוכם בין הנהלת שירות השידור לבין הממונה על התקציבים במשרד האוצר, שסך 25,000 ל"י, שהיה דרוש לדעת השירות למימון השקעות יסוד והוצאות ארגון ראשוניות, יועבר למטרה זו מפרטים אחרים של תקציב שירות השידור.

1. ההוצאות, שנוקפו בשנת 1962/63 לחובת הפרט התקציבי המיועד להקמת המרכז, הסתכמו ב־34,700 ל"י בקירוב. סכום זה כיסה רק את השקעות היסוד והוצאות ארגון ראשוניות. שאר הוצאות ההפעלה בשנת 1962/63 וכל הוצאותיה בשנת 1963/64 נזקפו לחובת פרטים שונים של תקציב השירות, כגון: משכורתם של שלושה עובדים קבועים של המרכז — לפרט הוצאות משכורת של מחלקת הביצוע; שכר מרצים — לפרט הדרכה והשתלמות לעובדים; רכישות — לפרטים הספרייה המקצועית וציוד משרדי ומשקי. נוסף על ההוצאות המנויות לעיל הוצא בשנת 1962/63 סכום של 70,000 ל"י בקירוב על רכישת ציוד לאולפן הלימודי, בלא שהיה עליו רישום מפורט בגזברות של שירות השידור. כלל ההוצאות על הקמת המרכז והפעלתו בשנת 1962/63 ובשנת 1963/64 (עד סוף אוקטובר

1963) הסתכמו, עד כמה שהביקורת יכלה לאתר אותן, ב־180,000 ל"י בקירוב. הבחינה הכספית היא בחינה אחת, אם כי לא היחידה, לפיה יש לדון על הצדקת הקמתו של המרכז. לכן היה צורך לנהל רישום מרוכז ומפורט של ההוצאות הכרוכות במרכז. רישום כזה לא היה.

2. בספטמבר 1962 פירסמה נציבות שירות המדינה מכרוז על קבלת תלמידים לקורס הראשון של מרכז ההדרכה, שנפתח בינואר 1963. לפי תנאי המכרוז משך הלימודים היה 7 חודשים, והתלמידים לא נדרשו לשלם שכר לימוד אלא רק 50 ל"י כדמי שימוש במכשירים ובחומרים. בעקבות מכרוז זה נתקבלו 16 תלמידים מבין 42 מועמדים שנבחנו. לפי תנאי המכרוז לא התחייב שירות השידור להעסיק תלמידים אלה עם גמר לימודיהם, והוא שמר לעצמו את הזכות להעסיקם רק בהתאם לצרכיו. כיוון שמחזור העובדים הקבועים בשירות השידור הוא קטן, יכול הוא להעסיק את מסיימי הקורסים רק בעבודות ארעיות כמחליפים וכעוזרים לצוות הקבוע, לפי שעות או בקבלנות.

3. המרכז הוקם על פי החלטת שירות השידור ומשרד ראש הממשלה ובהסכמת אגף התקציבים באוצר. הקצבה מפורשת, שהייתה משמשת הרשאה מצד הכנסת, לא הייתה, וגם הממשלה לא התליתה והמועצה הציבורית לקול ישראל לא נתבקשה לנקוט עמדה בדבר. לדעת הביקורת מוטב היה, אילו בדק שירות השידור, עוד לפני הקמת המרכז, ביתר יסודיות את הכרחיותו, ואילו קיבל עליה הסכמה שלא בדרג של המינהל בלבד.

עניינים מינהליים

1. בעקבות הערות הביקורת על חוסר אפשרות פיקוח על הוצאות עובדי השירות לשימוש במוניות מחמת הסדרים לקויים בתחום זה (ראה דו"ח שנתי 9, עמ' 184) הוצאו בינואר 1959 הוראות המחייבות בין השאר מתן פירוט בדבר הוצאות נסיעה אלה. מטרת הפירוט היא בעיקר לאפשר את בדיקת הצורך בנסיעה במונית בכל מקרה. הביקורת העלתה, שהשירות לא הקפיד על קיום הוראות אלה, ועל כן לא היה יכול לבדוק את החשבונות כראוי. ההוצאות על נסיעות, אש"ל והובלה הגיעו בשנת 1962/63 ל־115,520 ל"י לעומת תקציב מקורי של 77,100 ל"י. לשנת 1963/64 כולל חוק התקציב לנסיעות, אש"ל והובלה סכום של 94,500 ל"י. חלקם הגדול של הסכומים בפרט זה מתייחס לנסיעות במוניות. בעקבות הביקורת ניתנו הוראות מחודשות להקפיד על פירוט החשבונות ובדיקתם.

2. שירות השידור מארגן מופעים פומביים שונים — בעיקר את הקונצרט השבועי של תזמורת קול ישראל ותכניות בידור. ההכנסות ממופעים אלה הגיעו בשנת 1962/63 למעלה מ־100,000 ל"י. השירות מחלק בדרך כלל כרטיסי חינם למופעים אלה בהיקף של כרבע ממקומות הישיבה באולם.

הביקורת הצביעה על הצורך לקבוע נוהלים בדבר חלוקת כרטיסי חינם למופעים הפומביים.

לשכת העתונות הממשלתית

תפקידה של לשכת העתונות לספק לעתונות הישראלית ולעתונות החוץ אינפורמציה שוטפת ומעודכנת על פעולות הממשלה ומשרדיה ועל פעולותיהם של המוסדות הממלכתיים.

מבחינה גיאוגרפית מתחלקת לשכת העתונות ללשכה מרכזית בתל אביב, לשכה בירושלים ונציגות בחיפה. ללשכה שש מחלקות, מהן חמש — מחלקת החדשות, המחלקה לאינפורמציה, מחלקת הקשר לעיתונאי-חוץ, מחלקת הצילומים ומחלקת המודעות — מרכזן ועיקר פעולתן בתל אביב. מחלקת הפרסומים בלועזית היא היחידה הפועלת בירושלים בלבד. הלשכה בירושלים נותנת שירותים מקבילים לאלו הניתנים לעיתונאים בתל אביב. לשכת העתונות מעסיקה כ-60 עובדים; הוצאותיה הסתכמו בשנת 1962/63 ב-500,000 ל"י בקירוב. בתקציב לשנת 1963/64 מיועדת ללשכת העתונות הקצבה בסך 530,000 ל"י. במאסר 1963 נערכה ביקורת על פעולות לשכת העתונות הממשלתית.

מחלקת החדשות

מחלקת החדשות מוסרת באמצעות בולטין יומי "ידיעות לעתונות" אינפורמציה רשמית על עבודות משרדי הממשלה, ומארגנת מסיבות וסיורים של עיתונאים מקומיים. לצורך הוצאת הבולטין מעסיקה המחלקה כתבים, עורכים וכתבניות, העובדים במשמרות בין השעות 8.00—23.00. מספר העובדים במחלקה הוא 14, והיא המחלקה הגדולה ביותר של הלשכה; תקציב המחלקה מגיע לרבע מתקציבה הכולל של הלשכה.

במשרדי הממשלה התפתחו במשך הזמן יחידות לטיפול ביחסי ציבור — קציני עתונות משרדיים — הממונים בין היתר על מסירת אינפורמציה רשמית לעתונות. כתוצאה מכך אין הבולטין של לשכת העתונות מוסר את כל האינפורמציה המתפרסמת בעתונות מטעם משרדי הממשלה השונים, והחלק היחסי המתפרסם בו עשוי להצמצם בעקבות ההתפתחות הנוכחת.

מחלקת המודעות והפרסום

1. מחלקת המודעות מרכזת את הטיפול באותן מודעות של משרדי הממשלה המיועדות לפרסום בתשלום. מתפקידה לתת ייעוץ מקצועי למשרדי הממשלה בתכניות הפרסום שלהם ולטפל בביצוע תכניות פרסום — בעיקר במודעות בעתונים ובפרסומת בבתי קולנוע. תקציבי הפרסום של המשרדים מיועדים בדרך כלל גם להוצאת חוברות הסברה ופלקטים, שמחלקת המודעות אינה מטפלת בהם. בדרכי פרסום אלו יש לראות השלמה או אלטרנטיבה לפרסום מודעות, ומחלקת המודעות יכולה גם בתחומים אלה לתרום לניצול יעיל של כל התקציב המיועד לפרסום. כיוון שכך, נקבע, שהמחלקה תקיים קשר מתמיד עם נציגי המשרדים לקביעת קווים כלליים בדבר דרכי הפרסום, ותסייע להם בעריכת תקציב הפרסום וחלוקתו. חלוקה נכונה בין דרכי הפרסום השונות — מודעות בעתונים ובבתי קולנוע, וכו' — נודעת לה חשיבות מבחינת יעילות הפרסום.

המחלקה מקיימת קשרים הדוקים עם העתונות והיא מקבלת מהם הנחה גדולה על מרבית פרסומיה. קשריה עם גורמים מקצועיים בשטח הפרסום — גרפיקאים, צינאוגרפיות וכו' — הקנו למחלקה יתרונות ענייניים והנחות ניכרות. אין להניח, שאפשר היה להשיג הנחות כאלו, לולא הוגשו ההזמנות בהיקף גדול — דבר המתאפשר על ידי ריכוזן מכל המשרדים — בצורה מסודרת, ותוך הקפדה על התשלומים בזמן.

בשים לב למהות תפקידה נודע למחלקה למעשה אופי של סוכן פרסום במובן המקובל. המחלקה גובה עמלה בשיעור 5% מהמחיר המשתלם בעד הפרסום; גביית העמלה נעשית

במקביל להכנת חשבונות התשלום לעתונים ; את החשבונות מכינה המחלקה כל חודש לכל גורם בנפרד.

בשנת הכספים 1962/63 עלה ההיקף הכספי של הפעולות, שעשתה המחלקה, על מליון ל"י. לפי מחירי השוק של שירותי הפרסום המדובר בעבודה בערך של 2 מליון ל"י בקירוב. 2. קיימת בעיה כפולה של הגדרת תפקידי המחלקה: מבחינת הנושאים, בה היא מטפלת, ומבחינת הגורמים, להם היא מספקת שירותיה.

מבחינת הנושאים רצוי היה לשקול, אם אין להרחיב את פעולת המחלקה גם על טיפול בענייני הוצאת חוברות ופלקטים וכו' — פירושו של דבר, שהמחלקה תטפל בביצוען של כל עבודות הפרסום ; ואם אין לכלול בין פעולותיה הממשיות את הייעוץ להכנת תקציבי הפרסומים וחלוקתם בין דרכי הפרסום השונות.

חוג הגורמים הרשאים להסתייע בשירותיה של המחלקה גדל והולך, וכולל היום מלבד משרדי הממשלה והגורמים הקשורים במישרין אליהם, חברות וגופים כמו מפעל הפיס, מפעלי ים המלח, מחצבי ישראל. כתוצאה מעומס העבודה שנוצר אין המחלקה מתפנית לא למגע עם המשרדים לשם טיפול בבעיות הפרסום שלהם ולא לתפקיד, שהיה מחייב את המחלקה להתעניין ביזמתה היא בפעולות הפרסום של המשרדים ולהמליץ על דרכי הפרסום. המחלקה באה בדרך כלל במגע עם המשרדים, רק לאחר שהמשרדים פונים אליה, ולא ביזמתה היא. קיים צורך להגדיר את חוג הגורמים, שמחלקת המודעות מטפלת בענייני הפרסום שלהם.

מחלקת הצילומים

תפקידה של מחלקת הצילומים להכין תצלומים בעלי תוכן הסברתי והיסטורי על כל תחומי החיים במדינה תוך מעקב אחר ההתפתחות בכל השטחים האלה. המחלקה עוסקת בהכנת תצלומים מיוחדים לצורכי משרדי הממשלה הנוגעים לעבודתם המקצועית, בהכנת רפורטז'ות בתמונות ובארגון של צילום אירועים ממלכתיים וטקסים רשמיים. היא מקיימת ארכיון תצלומים ומספקת אותם למשרדי הממשלה, לנציגויות בחו"ל, למוסדות לאומיים ולגורמי עתונות והסברה בחו"ל.

1. בהוראות הקבע של המחלקה נקבע, שהרשות בידיה לספק תצלומים בתנאים שייראו בעיניה. ההחלטה בעניינים אלה הייתה נתונה בידי מנהל המחלקה. ההכנסות ממכירת תצלומים הסתכמו בשנת 1961/62 ב־30,000 ל"י בקירוב, ובשנת 1962/63 ב־40,000 ל"י בקירוב. נוסף על כך הופצו תצלומים בלא תשלום. לפי הרישומים הקיימים במחלקה לא הייתה אפשרות לקבוע את ערכם הכספי של התצלומים אלה.

בעקבות דרישת הביקורת קבעה הנהלת הלשכה הוראות בכתב בדבר הגופים והאישים הזכאים לקבל תצלומים בלא תשלום, והנהיגה רישום מלא של אספקת התצלומים, לרבות תצלומים שסופקו בלא תשלום.

2. במכירות תצלומים במזומנים משלמים את התמורה לקופת הלשכה ; לגבי מכירות בהקפה מתנהל רישום החייבים לא בלשכה אלא בגזברות של משרד ראש הממשלה. עם התשלום נעשה הזיכוי בכרטיסים של הגזברות על ידי סימן בלבד, בלא שיירשמו תאריך התשלום והאסמכתה. במחלקה עצמה אינו מתנהל רישום.

גזברות משרד ראש הממשלה שלחה בשנת 1962 תזכורות לכמה מוסדות, שלא שילמו עוד בעד תצלומים, אבל לא לכולם, כיוון שבין הכרטיסים יש גם כאלה המתייחסים לחייבים, שכתובתם אינה ידועה.

לדעת הביקורת מן הראוי להימנע מאספקת תצלומים בהקפה, ויש לדאוג, שבמידת האפשר תתקבל התמורה מיד עם מסירת התצלומים; לפחות ניתן לדרוש זאת לגבי הזמנות חד-פעמיות וכאשר המדובר בסכום קטן. במידה שלא ניתן לעמוד על קבלת התמורה מיד, מן הצורך, שרישום החייבים יתנהל בלשכת העתונות ושהיא תערוך מעקב שוטף, שימנע הצטברות חובות.

3. בדיקת המלאי, שנערכה ביחידה, העלתה, שחלק מהמכשירים והחומרים לא היה רשום בספר המלאי, ואף לא נשא סימן היכר של רכוש המדינה. להלן דוגמאות: מצלמה לייקה עם 6 עדשות, שנתקבלה בשנת 1956; מצלמה הסלבלד עם 3 עדשות ששוויה, לדברי המח-לקה, למעלה מ-\$ 3,000 ושנתקבלה כמתנה; ומכונת ייבוש. בעקבות הביקורת נרשמו המכשירים והחומרים הנדונים בספר המלאי.

כספים ומשק

כספים. הקופה של לשכת העתונות בתל אביב מקבלת את ההכנסות ממכירת תצלומים ומדמי עמילות מפרסום מודעות. הכנסות אלה מסתכמות ב־100,000 ל"י בקירוב לשנה. נוסף על כך קיימות בתל אביב 3 קופות: קופה קטנה להוצאות שוטפות, בסך 350 ל"י; קופת דמי מחזור למל"ים, בסך 1,650 ל"י; וקופת דמי מחזור, שנתקבלה ממשרד החוץ, בסך 1,000 ל"י.

בדיקת הקופות העלתה:

— קופת הלשכה נהגה להעביר את התקבולים ממכירת תצלומים ומדמי עמילות לבנק הדואר, לאחר שנתמלא דף בספר הקבלות, דהיינו לא מדי יום כיומו אלא לאחר ימים מספר בלבד. הסכומים, שהוחזקו בתקופה שבין ההעברות לבנק הדואר, הסתכמו בכמה מאות לירות ולפעמים אף בלמעלה מ־1,000 ל"י. בעקבות הביקורת הונהג להעביר את התקבולים יום-יום לבנק הדואר.

— מקופת דמי המחזור למלווים ניתנים דמי מחזור משניים למלווים של עתונאים לכיסוי הוצאות האש"ל שלהם. הוצאות אלה נזקפות לסעיף התקציבי המתייחס לסיורי עתונאים והן הגיעו בשנת 1962/63 ל־23,000 ל"י. בדיקה מסורגת העלתה, שבדוחות ובקבלות של המלווים היו חסרים במקרים רבים פרטים על האורח, העתון או הגוף שהאורח מייצג, וכד'. בעקבות הביקורת נדרש עתה רישום פרטים אלה בגוף כל קבלה.

— דמי המחזור של משרד החוץ מיועדים לכיסוי הוצאות הקשורות באורחים של משרד החוץ. הקופה מחזירה מדמי מחזור אלה את ההוצאות הנדונות של המלווים. הביקורת המ-ליצה, שגזברות משרד ראש הממשלה תגיע להסדר עם גזברות משרד החוץ בדבר החזרת ההוצאות האלה, שימנע את הצורך להחזיק לכיסוי הוצאות אלה דמי מחזור במוזמנים.

חשק. לשכת העתונות בתל אביב הועברה בנובמבר 1960 לבניין חדש, בלא שנערכה בעת ההעברה ספירת מלאי. ספירת המלאי האחרונה לפני ההעברה נערכה בינואר 1959, והספיר-ה הבאה נערכה רק בדצמבר 1962, דהיינו כשנתיים אחרי ההעברה. בעת הספירה בדצמבר

1962 לא נערכה השוואה בין תוצאות הספירה לבין הרישום בספר המלאי. הביקורת קבעה הפרשים בין תוצאות הספירה בעין לבין הרישום, ומספר פריטים לא היו רשומים כלל בספר המלאי. במחסנים היה גם בלאי רב, שלא נמצא בשימוש ואשר יש צורך לדאוג לחיסולו.

תיקון ליקויים

שירות השידור — שירותי פרסומת

דו"ח שנתי 13, עמ' 69

1. לפי חוק התקציב לשנת 1961/62 היו ההוצאות על שידורי הפרסומת, שבהם עסקה חברה בשם "שירותי פרסומת בשידור" על פי הסכם עם שירות השידור, צריכות להתכנסות מההכנסות מהשידורים, פרט להשתתפות סמלית של 100 ל"י. למעשה הסתכמו פעולות אלה בגרעון של 238,542 ל"י.

גם חוק התקציב לשנת 1962/63 הועיד לשידורי פרסומת הוצאות, שהותנו בהכנסות באותו סכום פרט להשתתפות סמלית של 100 ל"י. למעשה התהווה גם בשנה זאת גרעון, אם כי בסכום קטן יותר, בסך 127,659 ל"י.

2. בין הגורמים, שהביאו להיווצרות הגרעון בשנת 1961/62, היו: אומדן ההכנסות לא היה מציאותי, מאחר שלא הובאו בחשבון בהצעת התקציב דמי ההטבה, בשיעור 15% מההכנסות, המגיעים לחברה; שירות השידור טיפל במישרין בחלק מההזמנות לפרסומת במחירים זולים מאלה, שנקבעו לשידורי פרסומת על ידי החברה; בניגוד למחירון, שאושר על דעת שני הצדדים, העניקה החברה הנחות נוספות, בלא שקיבלה על כך אישור שירות השידור, והונהגו שידורי פרסומת בני 5 שניות במחירים מוזלים.

אומדן ההכנסות לשנת 1962/63 אמנם הביא בחשבון את דמי ההטבה לחברה, אך הוא התבסס על הצעת העלאה של תעריפי פרסומת, שמשרד האוצר לא אישר אותה. בעקבות הביקורת העביר שירות השידור לחברה את הטיפול באותן הזמנות לפרסומת, בהן טיפל השירות במישרין קודם לכן. לא ניתנו הנחות נוספות, החורגות מהמחירון המוסכם.

3. הסיבה העיקרית להיווצרות הגרעון הייתה, שבהוצאות נכללו סכומי הוצאה על תזמורת הבידור, שבדרך כלל לא תרמה לשידורי הפרסומת. על ידי הטלת עומס הוצאה זו על שידורי הפרסומת נמנעה השגת מטרה מוצהרת של הנהגת שידורים אלה: יצירת קרן להקמת בית שידור חדש.

ההוצאות על תזמורת הבידור הסתכמו בשנת 1962/63 ב־315,992 ל"י. הוצאות אלה נכללו גם באותה שנה בין הוצאות שירותי הפרסומת.

המועצה הלאומית למחקר ופיתוח

דו"ח שנתי 12, עמ' 69; דו"ח שנתי 13, עמ' 72

פעולות תיאום

מתפקידי המועצה הלאומית למחקר ופיתוח הוא לתאם את הפעולות של המוסדות, המבצעים עיסוקים מדעיים. כדי להבטיח, שלא ייערכו מחקרים על ידי מוסדות ממשלתיים אלא